

الدَّرْسُ الأوَّل

رَبَّنَا ...!

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً﴾
﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ
فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾
اللَّهُمَّ اجْعَلِ اليَقِينَ فِي قَلْبِي وَالنُّورَ فِي بَصْرِي وَ
النَّصِيحَةَ فِي صَدْرِي وَ ذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ عَلَي لِسَانِي وَ
اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي وَ رَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ.

التذکار (۱)

دانستیم که

فعل ثلاثی

ثلاثی مجرد: فعلی است که اولین صیغه ی ماضی آن از سه حرف اصلی تشکیل شده باشد.
ثلاثی مزید: فعلی است که در اولین صیغه ی ماضی علاوه بر حروف اصلی یک یا دو یا سه حرف زائد داشته باشد.

الماضي   المضارع   الأمر (للخطاب)   المصدر (الباب)   الحروف الزائدة

بابهای ثلاثی
مزید

أَفْعَلْ	يُفْعِلُ	أَفْعِلْ	إِفْعَلْ	همزة
فَعَّلَ	يَفْعَلُّ	فَعَّلْ	تفعيل	تكرار عين الفعل
فَاعِلٌ	يُفَاعِلُ	فَاعِلٌ	مُفَاعَلَةٌ (فِعَال)	الف

یک
حرف زائد

تَفَاعَلْ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلْ	تَفَاعَلْ	ت - الف
تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعَّلْ	ت - تکرار عين الفعل
إِفْتَعَلْ	يُفْتَعِلُ	إِفْتَعَلْ	إِفْتَعَلْ	إ - ت
إِنْفَعَلْ	يَنْفَعِلُ	إِنْفَعِلْ	إِنْفَعِلْ	إ - ن

دو
حرف زائد

إِسْتَفْعَلْ	يَسْتَفْعِلُ	إِسْتَفْعِلْ	إِسْتَفْعِلْ	إ - س - ت
--------------	--------------	--------------	--------------	-----------

سه
حرف زائد

بدانیم!

رباعی مجرد

در آیات شریفه زیر فعل‌ها را معین نموده و سپس حروف اصلی آن را مانند مثال در جای مناسب بنویسید.

﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾
﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ﴾
﴿رَبِّ أَجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ﴾

ن
ز
ل
أَنْزَلْنَا

.....

حال در آیات شریفه زیر پس از تعیین فعل‌ها حروف اصلی آن‌ها را در جای تعیین شده قرار دهید.

﴿الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾
﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾
﴿الآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ﴾

يُوسِسُ

.....

برخی
فعل‌ها چهارحرفی
هستند.

بلی، حدس شما درست است.

چه
نکته‌ای را
دریافتید؟

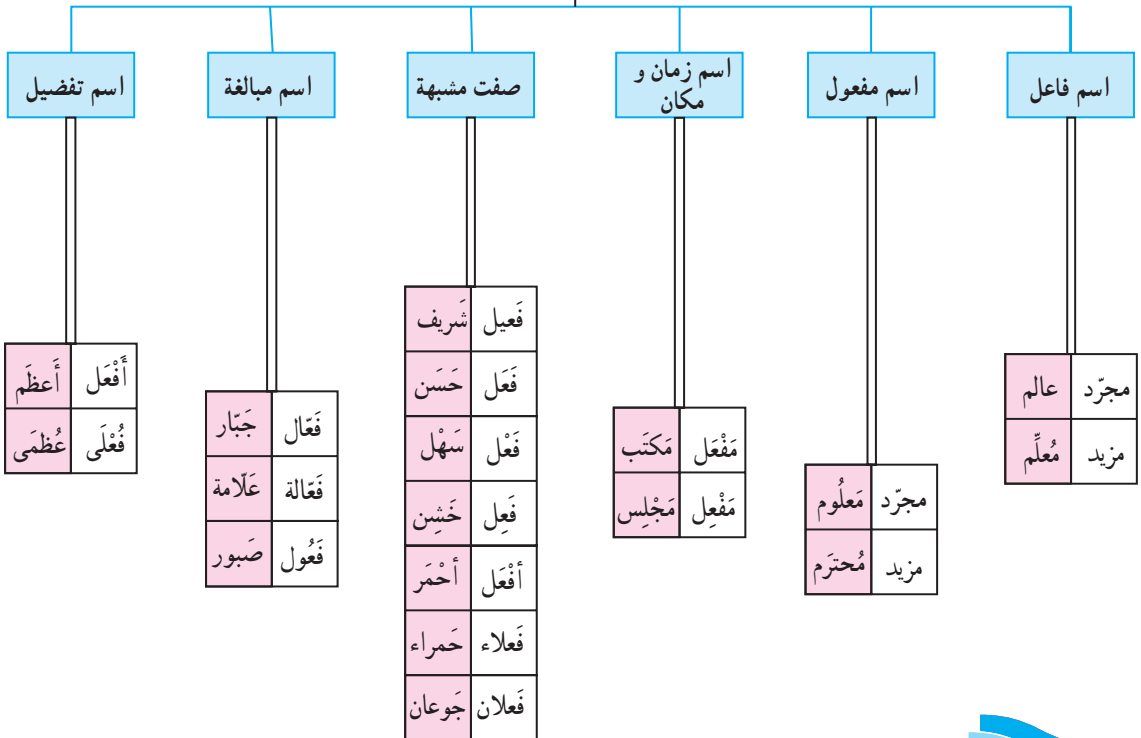
به فعلی که اولین صیغه‌ی ماضی آن از چهار حرف تشکیل شده باشد و هر چهار حرف آن اصلی باشند، «رباعی مجرد» می‌گویند.

المصدر (باب)	الأمر	المضارع	الماضي	وزن رباعي مجرد
فَعَلَّة (فِعْلَال)	فَعَلْ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	وزن
زَلْزَلَة (زِلْزَال)	زَلَزِلْ	يَزَلِزِلُ	زَلَزَلَ	مثال

جامد و مشتق

اسم‌ها یا «جامد»ند و یا «مشتق». مشتقات در اصطلاح علم صرف ۸ مورد می‌باشند.

انواع مشتقات در اصطلاح علم صرف

بدانیم

اسم الآلة

مِقْرَاض

مِصْبَاح

مِفْتَاح

مِنْشَار

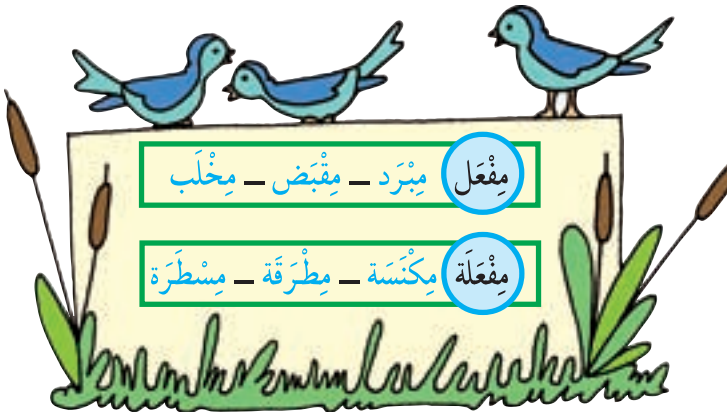

نام هر تصویر
را پیدا کنید:

کدام پاسخ نادرست است؟

- ۱- همه این کلمات بر وزن مِفْعَال هستند.
- ۲- این کلمات مشتق اسم مکان هستند.
- ۳- این کلمات برای نامیدن ابزار و وسایل به کار می‌روند.

وزن «مِفْعَال» بر ابزار و وسایل انجام کار دلالت دارد. به چنین اسم‌های مشتقی «اسم آلت» می‌گویند.

دو وزن دیگر

اسم آلت

التَّهْرِينُ الأوَّل

املاً الفراغ بما يُناسِبُ المعنى:

﴿اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ... مَنْ يَسْأَلُ﴾

تَزْرُقُ

﴿نَحْنُ... كُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾

أَزْرُقُ

يَزْرُقُ

﴿و... رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ﴾

أُذَكِّرُوا

﴿يَا قَوْمِ... نِعْمَةَ اللَّهِ﴾

أُذَكِّرَا

أُذَكِّرُ

التَّهْرِينُ الثَّانِي

إِنْقَلَبْتُمْ	اسْتِمَاع	يُحَاسِبُ	يُكْرِمُ	عَيْن
ماضٍ مِنْ باب انفعال	مصدر مِنْ باب استفعال	مضارع مِنْ باب مفاعلة	مضارع مِنْ باب إفعال	الصَّحِيحُ وَ الخَطَأُ
يُبَدِّلُ	هَاجَرْتَنَّ	يَتَعَارَفُونَ	يَسْتَعْجِلُ	عَيْن صِيغَةُ الفعل وَ بابُه
.....	.....	.....	.....	
.....	.....	.....	.....	إملاً الفراغَ على حسب الصيغة
مضارع «ظَهَرَ» مِنْ باب تفاعل، للغائبة	مصدر «قَوْمٌ» مِنْ باب مُفاعلة	ماضي «كَبَّرَ» مِنْ باب اسْتفعال، للغائب	مضارع «عَلِمَ» مِنْ باب تفعل، للغائبات	

التدريب الرابع

املاً المُربعاتِ مُستعيناً بالكلماتِ التي أُشيرَ إليها بِحَطِّ:

نوع المشتق اسم المفعول منه

١- ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾

نوع المشتق الحروف الأصلية

٢- ﴿وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ﴾

وزن الكلمة الحروف الأصلية

٣- ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾

نوع المشتق الوزن

٤- ﴿رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا﴾

التدريب الخامس

أَكْمِلِ الْفَرَاغَ مِمَّا بَيْنَ الْقَوْسَيْنِ :

١- ﴿... الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ

السَّمَاءِ مَاءً﴾ (هم، هو، هما)

٢- المؤمنون ... رَبِّهِمْ . (يَشْكُرَانِ، يَنْصُرُونَ،
يَشْكُرُونَ)

٣- الطالبُ الناجحُ ... . (فَرِحَانُ، غَضْبَانُ،
عَطْشَانُ)

٤- اللّهُ يُحِبُّ ... يُسَاعِدُونَ الْآخَرِينَ . (اللاتي،
الَّذِينَ، اللذَانِ)

التَّيْرِينِ السَّادِسِ

إِنْتِخِبِ الْأَفْعَالَ الصَّحِيحَةَ:

- يَغْلِبُونَ ○ غَلَبَ
- ابْعَثُوا ○ ابْعَثُ
- أَرْسَلُ ○ أَرْسَلَ
- جَهَّزُوا ○ جَهَّزَ

بَعْدَ مَدَّةٍ مِنْ وَفَاةِ النَّبِيِّ مُوسَى (ع)
ضَعُفَ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَغَلَبَهُ كَرْدَنْدُ الْأَعْدَاءِ
عَلَيْهِمْ فَقَالُوا : اللَّهُمَّ مَبْعُوثُ كَنْ
فِينَا قَائِدًا يَجْمَعُ الْقَوْمَ تَحْتَ قِيَادَتِهِ . فَفَرَسْتَادُ
اللّهُ إِلَيْهِمْ طَالُوتَ . مَجْهَوزُ كَرْدُ طَالُوتُ
جَيْشًا لِيُحَارِبَ الْأَعْدَاءَ .

ذَهَبَ الْجَيْشُ إِلَى نَهْرٍ

قَالَ طَالُوتُ **نَتَوَشَّيْدُ** مِنْ هَذَا الْمَاءِ.

قَالَ بَعْضُهُمْ **نَحْمَلُ نَمِي كَنِيمَ** الْعَطَشَ وَنَشْرَبُ

مِنْ مَاءِ النَّهْرِ. فَقَالَ لَهُمْ طَالُوتُ **خَارِجِ سُوَيْدٍ**

مِنَ الْجَيْشِ. أَرَادَ طَالُوتُ أَنْ يُجَرِّبَ الْجُنُودَ.

○ لا تَشْرَبُوا ○ لا تَشْرَبُ

○ لا يَتَحَمَّلُ ○ لا نَتَحَمَّلُ

○ أُخْرِجُوا ○ أُخْرِجَا

لَأَنَّ الطَّاعَةَ وَ الشَّجَاعَةَ فِي الْجَيْشِ أَهَمُّ مِنَ الْعُدَّةِ وَالْعَدَدِ.

التَّهْرِينُ السَّابِعُ

للتعريب:

– سلام عليكم.

– عليكم السلام. حال شما چطور است؟

– الحمد لله. خوب هستم.

– از دیدار شما خوشحالم.

– سپاسگزارم. چرا علوم انسانی را انتخاب کردی؟

– من ادبیات فارسی را خیلی دوست دارم.

– کلید فهم ادبیات فارسی چیست؟

– زبان عربی.

– بلی، درست است.^۱

۱- خوب هستم: أنا بخیر - دیدار: زیارة، رؤیة - خوشحال: مسرور - انتخاب کردی: اتَّخَبْتِ - ادبیات

فارسی: الأدب الفارسی

- در ترجمه‌ی باب «تفاعل» معمولاً از کلماتی نظیر «باهم، با یکدیگر» استفاده می‌کنیم:

تَعَاوَنَ النَّاسُ لِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ : مردم برای ساختن مسجد با یکدیگر همکاری کردند.
- در ترجمه‌ی باب «مفاعلة» معمولاً میان فاعل و مفعول به از کلمه «با» استفاده می‌کنیم:

كَاتَبَ مُحَمَّدٌ سَعِيداً : محمد با سعید نامه‌نگاری کرد.
- در ترجمه‌ی اسم فاعل معمولاً از اسم فاعل یا صفت فاعلی فارسی استفاده می‌شود:

عالم : دانا، مُقَاتِل : رزمنده
- در ترجمه‌ی اسم مفعول معمولاً از اسم مفعول یا صفت مفعولی فارسی استفاده می‌شود:

مقبول : پذیرفته، پذیرفته شده – مُسْتَخْرَج : استخراج شده

للترجمة

إِقْرَأِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ ثُمَّ عَيِّنْ تَرْجُمَتَهَا الصَّحِيحَةَ:

- ۱- ﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾
  - الف) با اهل کتاب جدل نکنید مگر به روشی که نیکوتر است.
  - ب) اهل کتاب با یکدیگر مجادله نمی‌کنند مگر به روشی که بهتر است.
- ۲- ﴿وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ﴾
  - الف) ما پیامبران را نفرستادیم جز آنکه به آنان مژده داده شده و هشدار دهنده باشند.
  - ب) ما فرستادگان را نمی‌فرستیم مگر آنکه مژده‌دهنده و هشداردهنده باشند.
- ۳- ﴿تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾
  - الف) در نیکوکاری و پرهیزکاری با یکدیگر همکاری کنید.
  - ب) در امر نیک و پرهیزکاری کمک کنیم.

إقرأ العباراتِ نم تَرْجَمها إلى الفارسیةِ بعباراتِ مألوفةٍ:

* القناعةُ كَنْزٌ لا يَنْفَدُ.

* تَرَكَ الذَّنْبَ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ.

* صِحَّةُ الجَسَدِ مِنْ قِلَّةِ الحَسَدِ.

* مِنْ كَفَّاراتِ الذُّنُوبِ العِظامِ إِغاثَةُ المَلْهُوفِ.

* هَلَكَ امرؤٌ لَمْ يَعْرِفْ قَدْرَهُ.

العِظام: ج عظيم، بزرگ

إِغاثَةُ: یاری رساندن

المَلْهُوف: درمانده

لا يَنْفَدُ: تمام نمی شود

أَهْوَنُ: آسان تر

كَفَّاراتِ: ج كَفَّارة

الف) مناسب ترین ترجمه را انتخاب کنید:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ﴾ (التوبة / ۷۳)

الف) ای پیامبر، با کافران و منافقان مبارزه کن.

ب) ای پیامبر، با کافران و منافقان مبارزه کردی.

۲- ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ (البقرة / ۲۸۳)

الف) و خداوند بر آنچه انجام می دهید، آگاه است.

ب) و خداوند بر آنچه نمی دانید آگاه است.

۳- ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ...﴾ (الإنسان / ۲۳)

الف) من قرآن را بر تو نازل کردم.

ب) به راستی ما قرآن را بر تو فرود آوردیم.

ب) با توجه به لای نفی و نهی، کدام آیه درست ترجمه نشده است؟

﴿... لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ (یونس / ۴۹)

سود و زیانی برای خود ندارم.

﴿لَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ﴾ (الإسراء / ۲۹)

دست خود را به گردن خود بسته قرار مده! (کنایه از بخل نورزیدن)

﴿لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ﴾ (النساء / ۱۴۴)

کافران را به دوستی نمی گیرید.